

Horts de la colònia Valls de Torroella

Sant Mateu de Bages

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Colònia Valls de Torroella. Demarcació de Valls de Torroella
Emplaçament	Carretera de Manresa a Solsona (C-55) sortida passat el km. 50 en direcció Valls de Torroella
Alçada:	312

Coordenades:

Latitud:	41.84598
Longitud:	1.71927
UTM Est (X):	393677
UTM Nord (Y):	4633469

Classificació

Número de fitxa	08229 - 499
Àmbit:	Patrimoni natural
Tipologia	Zona d'interès
Estil / època:	Contemporani
Segle	XX
Estat de conservació	Bo
Protecció	Inexistent
Accés	Fàcil
Ús actual:	Productiu
Titularitat	Privada
Titular:	Diversos propietaris

Fitxes associades:

[Colònia de Valls o Valls de Torroella](#)

[Resclosa i canal de la fàbrica de la Colònia Valls de Torroella](#)

Autoria de la fitxa	Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa:	dc., 29/11/2017 - 01:00

Descripció

Ampli espai d'horta situat al sud de la colònia Valls de Torroella, sota el pont de la carretera de Salo. Actualment els horts són regats directament amb aigua del riu, però antigament s'aprofitaven les aigües de desguàs dels Pisos Nous i també l'aigua sobrant del canal mitjançant un sobreexidor que hi havia prop de la palanca. Els horts ocupen una àmplia zona rere la fàbrica i les cases anomenades Pisos Nous i fins la riba del riu Cardener. Avui dia el conreu dels horts gaudeix de bona salut i encara són molts els habitants de l'antiga colònia industrial que menen la seva parcel·la. Els horts han estat un puntal per a la subsistència dels obrers des de la fundació de la colònia. Antigament hi havia altres horts al costat de l'església i també rere el camp de futbol. Aquests altres horts es regaven amb aigua captada al pou que hi ha a la zona de la Pèrgola, d'aquí era enviada a un dipòsit situat més amunt que distribuïa l'aigua a pisos i horts.

Història

En el darrer quart de segle XIX es fundà en terres del mas Palà (en terme de Navàs) una primera colònia industrial: Palà de Torroella. El promotor fou Joan Palà i Valls, propietari del mas i advocat, que residia a Barcelona. El naixement d'una nova colònia, a un quilòmetre aigua avall del Cardener, es produí arran d'unes desavinences entre Joan Palà i el seu cosí Esteve Valls; aquest fundà la nova fàbrica i colònia, coneguda com a Valls de Torroella o Palà Nou. La nova colònia estava emplaçada als dos costats del riu Cardener i, en conseqüència pertanyia a dos municipis: Sant Mateu de Bages i Navàs. L'edifici fabril i la major part dels pisos eren al marge dret del riu. Fa uns anys tot l'espai de la colònia s'unificà sota el terme de Sant Mateu. Inicialment la colònia va pertànyer a l'agregat de Coaner, encara que molt aviat adquirí força pròpia com a nucli més poblat del municipi. La fàbrica va començar a funcionar entre 1903 i 1904. Esteve i el seu fill Isidre formaven part de dues companyies, vinculades també amb la fàbrica de Vilafruns (Balsareny). La nova empresa fou dirigida pel fill del fundador, Isidre Valls i Pallarols, nascut a Sallent, enginyer industrial amb experiència i polític. Primer com a societat familiar a nom particular i, des de 1916, com a Manufacturas Valls, la qual es constituí el 1918 com a societat anònima. El 1903 s'hi traslladava maquinària de Palà, a la qual s'hi afegiria l'any següent la procedent de Vilafruns. Així, la fàbrica va començar a funcionar amb 3.200 fusos i 120 telers. També s'instal·là un primitiu sistema d'humidificació, així com l'enllumenat elèctric. El 1907 la colònia va patir els efectes de la gran riuada del Cardener, que afectà tota la fàbrica i part dels habitatges, que s'hagueren de reconstruir. Les aigües van pujar sis metres per sobre del curs normal del riu. El canal s'havia construït el 1903 pel contractista Ramon Calveras i aquell any s'hi instal·lava la turbina. El 1904 es planificava el sistema de reg per als horts, un dels puntals de l'economia domèstica dels obrers.

El 1908 es construïa el desguàs i la casa de comportes; és a dir, l'edifici de la central hidroelèctrica. La fàbrica es va ampliar els anys 1915-16 (la secció de filatura) i 1931-33 (les naus centrals de filatura i teixits). A mitjan dels anys 1920 tenia 8.228 usos, 306 telers i 310 treballadors. A més, van funcionar durant uns anys dues petites indústries tèxtils filials: "Bernadó i nebots" (1916-24) i "Valls i Mir" (1918-22). El 1933 Valls de Torroella comptava amb 550 habitants. En els anys cinquanta la fàbrica Valls va obtenir uns gran resultats econòmics i es succeïren les ampliacions de capital. El 1975 l'imperi Valls ocupava les primeres posicions del rànquing de la filatura espanyola. La societat formava part d'un gran consorci integrat per diferents empreses de tot l'estat. Al capdavant de Manufacturas Valls hi havia Isidre Valls Taberner (que en va ser gerent prop de mig segle), vinculat a un poderós clan familiar que incloïa actius com ara el Banc Popular i que més endavant el seus descendents consolidarien. Pel que fa a la fàbrica, al final de la dècada de 1960 s'ampliava la secció de filatura i el 1970 s'alçava un segon pis a la nau central per ubicar-hi la zona de preparació de teixits.

Les darreres crisis econòmiques van ocasionar una gran reestructuració l'any 1979, seguida d'una segona

dos anys més tard. El març de 1983 arribà la primera reconversió, que afectà un total de 69 treballadors, i el 1984 la segona reconversió, que afectà 60 persones. Tot això va fer que dels 630 treballadors que tenia la indústria es passés a 269. El tancament definitiu de la fàbrica es produí el 1991. Posteriorment les naus fabrils foren venudes per instal·lar-hi diferents empreses. Entre les més destacades hi ha Qualque, Bolvent i ca l'Arenys (fabricant de la cervesa artesana la Guineu). Recentment un incendi patit en la nau 1 (a ponent) va obligar a reconstruir bona part de l'edificació.

Bibliografia

FÀBREGA, Albert; FONS, Ramon; LLOBET, Ester (2014). Fàbriques de riu. Compendi d'història del tèxtil al mig Cardener; Ajuntament de Callús, Ajuntament de Navàs, Ajuntament de Sant Mateu de Bages; Ajuntament de Súria, 112.

